

ha smittats. Dödstalen blev aldrig helt kända men de avlidna kan räknas i tiotals miljoner. Sverige drabbades hårt med 38 000 döda.

I klass med digerdöden

Rent statistiskt är Spanska sjukan därmed fullt i klass med digerdöden på 1300-talet. Vetenskapsmännen har hela tiden känt oro för att den ska komma tillbaka, vilket är naturligt med tanke på att det rör sig om ett influensavirus.

Både asiaten 1957–1958 och Hong Kong-influensan 1968–1970, liksom utbrottet helt nyligen av den så kallade fågelinfluensan i Hong Kong, visar att dödliga epidemier är en återkommande risk.

Virus på tundran

Viruset bakom Spanska sjukan försvann dock innan någon forskare hann isolera det – och ingen visste riktigt hur man skulle återfinna det.

Det är här som Johan Hultin, 73, kommer in i bilden. Som 24-årig universitetsstudent kom han 1949 till USA och blev närmast besatt av att lösa gåtan med Spanska sjukan.

– Jag var på universitetet i Iowa där man hade lång tradition på influensaforskning. Så småningom väcktes tanken på att man skulle kunna återfinna viruset i kropparna hos offer som begravts i permafrost.

Under den första expeditionen 1951 till Alaska grävdes flera gravar upp, men viruset gick inte att isolera. Johan Hultin längst till vänster.

Han mindes att Spanska sjukan slagit extremt hårt mot eskimåerna i Alaska. Med några kollegor flög han dit 1951 och fick tillstånd att öppna några gravar. Kropparna var väl bevarade och ett stort antal prov togs.

– Vi visste att det kunde vara farligt

om viruset fortfarande var vid liv och vi agerade så försiktigt som vi kunde, även om vi nog gjorde saker som ingen skulle göra idag, säger han.

Svårt isolera

Någon fara förelåg dock aldrig. Vi-

Forskare tinar farligt virus också från norska lik

En internationell forskargrupp började i somras gräva sig ned till liken efter sex unga norska män som avled i Spanska sjukan i Spetsbergen 1918. Forskarna har tagit prov som eventuellt kan användas för att visa hur effektiv den senaste generationen influensavaccin är.

En tidig onsdagmorgon i augusti inleddes en stilla minnesstund på Longyearbyens kyrkogård. Därefter lyfte den brittiska utgravningsfirman Necropolis bort de vita kors som markerar var offren för spanska sjukan ligger.

– Det här är ett stort ögonblick och en svår stund. Att störa friden på en kyrkogård står i strid med

allt jag tror på. Men vårt arbete styrs av en önskan om att kunna rädda liv i framtiden, sade projektledaren Kirsty Duncan.

Forskargruppen hoppas kunna hitta arvs massa från det virus som orsakade epidemin på Spetsbergen. Med hjälp av denna kan man sedan förhoppningsvis testa hur verksamt den senaste generationen vaccin mot influensa är vid aggressiva epidemier.

Gravöppningen var förenad med stora försiktighetsåtgärder ifall gravarna mot all förmodan skulle innehålla levande virus. Forskarlaget tog vävnadsprov från de sex offren. Proven frystes ned för laboratorieundersökningar.

Men expeditionen på Spetsbergen var inte utan frågetecken. Forskarna är inte hundra procentigt säkra

på att kistorna innehåller rätt kvarlevor och gravarna i sig var var grundare än man väntat.

Arvsmassan rekonstrueras

Forskarna tror trots ändå att prov från kvarlevorna efter sex gruvarbetare som 1918 avled i spanska sjukan på norska Spetsbergen kan innehålla viktig kunskap. Den norske projektsamordnaren Tom Bergan säger att de vävnader man tagit prov av är så väl bevarade att det finns hopp om att virusets arvs massa kan rekonstrueras.

– Förhållandena vid gravöppningen innebär däremot att vi måste ägna mer tid för att pussla ihop all information. Men vi är säkra på att vi ändå kan ta reda på hur viruset är uppbyggt, omtalar Bergan.

Han säger att temperaturen i kistorna på Spetsbergen trots grunda gravar var mycket låg och att vävnaderna därför var i gott skick.

Forskarna utesluter inte att det rådde ständig tjäle i det lager där de döda gruvarbetarna begravdes 1918 – men att detta senare förändrats. Projektledaren Kirsty Duncan säger att hela den internationella forskargruppen med spänning ser fram emot resultatet av analysarbetet.

De 50 prov som tagits från lungvävnader och luft-rör förvarades först i en frysbox i Longyearbyen. De packades senare in i särskilda behållare och skickades med flyg till London. Resultatet av analyserna väntas bli klart i början av 1999.

Longyearbyen (TT-NTB)